

Dansk bistand til Irak

I april 2003 bevilgede Folketingets Finansudvalg 350 mio. kr. i bistand til Irak for perioden 2003-04. Formålet med bistanden har dels været at afhjælpe en række akutte humanitære behov og dels at støtte genopbygningen af landet efter årene under Saddam Husseins regime.

Af de 350 mio. kr. blev 180 mio. kr. afsat til den humanitære bistand, hvoraf ca. 150 mio. kr. er blevet udbetalt ved udgangen af 2004. Midlerne er primært fordelt gennem danske NGO'er og relevante FN-organisationer med henblik på støtte til bl.a. sundhed, vandforsyning og sanitet, minerydning, internt fordrevne, uddannelse og menneskerettigheder. Hertil kommer udsendelse af eksperter over Det Internationale Humanitære Beredskab (IHB), herunder et hold eksperter til identifikation og registrering af massegrave.

De øvrige 170 mio. kr. blev afsat til genopbygningsaktiviteter. Der har typisk været tale om projekter, som vil blive gennemført over en længere periode, og hvor inddragelsen af de irakiske samarbejdspartnere har spillet en central rolle. Den ustabile sikkerhedssituation har imidlertid forsinket flere af de igangsatte projekter, og FN's tilstedeværelse i Irak er fortsat meget begrænset. Samlet er der ved udgangen af 2004 udbetalt ca. 84 mio. kr. til genopbygningsaktiviteter i Irak, heraf størstedelen i de sydlige provinser, hvor den danske civile og militære indsats har været koncentreret. Indsatsen har været fokuseret på en række mindre infrastrukturprojekter, polititræning, fremme af menneskerettigheder og demokrati samt retsreform. I løbet af 2004 er det lykkedes at tilpasse de dansk støttede projekter til de givne sikkerhedsforhold, og gennemførelses-hastigheden må forventes at stige i 2005.

Dertil kommer en række mindre projekter, som finansieres via bistandsmidlerne, men gennemføres af den danske bataljon i Basra. Det er en del af regeringens samtækningsinitiativ, som skal sikre en tættere koordination mellem Danmarks civile og militære indsatser i internationale operationer. Den danske bataljon har ansvaret for projekterne, og fra februar 2005 forventes en civil rådgiver at være på plads i den danske lejr for at kunne bistå med gennemførelsen af aktiviteterne.

Danmark har udover ambassaden i Bagdad etableret en civil styringsenhed i Basra, hvor fire rådgivere er tilknyttet med henblik på at bistå de irakiske myndigheder. De danske rådgivere er beskæftiget med fremme af god regeringsførelse, udvikling af landbrug, retsreform og donorkoordination. Desuden er der netop udpeget en ny leder af styringsenheden og vil være på plads i begyndelsen af januar 2005. Rådgiverbistanden er et centralt element i den civile danske indsats, da irakerne – trods et relativt høje uddannelsesniveau og en vilje til at tage ansvaret for udviklingen i landet – har behov for støtte til at igangsætte en række fundamentale politiske og økonomiske reformprocesser.

Regeringen har besluttet at afsætte yderligere 150 mio. kr. til bistandsaktiviteter i Irak i 2005-2006. De fremtidige aktiviteter vil bygge videre på erfaringerne med genopbygningsbistanden de seneste to år. Der vil især være fokus på at hjælpe irakerne med at opbygge en velfungerende, demokratisk retsstat. Desuden vil den danske støtte til landbrugssektoren blive opprioriteret.

Nedenfor følger en oversigt over de igangsatte danske bistandsaktiviteter i Irak. Tallene i parentes angiver de udbetalte midler per 31. december 2004 – for flere af genopbygningsprojekterne vil de samlede projektudgifter (udmøntning) være højere, men udbetalingerne vil ske i takt med gennemførelses hastigheden. Planlagte aktiviteter er ikke medtaget i denne oversigt:

1. Civile bistandsaktiviteter på nationalt niveau

Genopbygningsbistand:

- International Commission for Missing Persons (ICMP) (1,11 mio. kr.) – ICMP arbejder tæt sammen med de irakiske myndigheder for at dokumentere og efterforske sager om forsvundne personer i Irak under Saddam Husseins regime. Vilkarlige henrettelser og bortførelser var almindeligt forekommende i den periode, og det skønnes at mellem 300.000 og en million irakere forsvandt. ICMP er med til at udvikle strategierne for det videre arbejde, men har samtidig fokuseret på at styrke irakernes egen kapacitet til at videreføre processen. Danmark har støttet opstarten af ICMP's arbejde.
- International Rehabilitation Council for Torture Victims (IRCT) (1,06 mio. kr.) – IRCT har fået midler til at hjælpe de irakiske myndigheder med at opbygge et nationalt behandlingssystem for torturofre i Irak. Der er fokus på træning af de irakiske aktører og styrkelse af de irakiske institutioner. Samlet udmøntning USD 1 mio.
- Levering af blodgasapparater til hospitaler (3,47 mio. kr.) – Danmark har finansieret elleve blodgasapparater til irakiske hospitaler. Apparaterne er essentielle for behandlingen af kritisk syge patienter, og læger i den vestlige verden vil sjældent gennemføre operationer uden adgang til blodgasresultater.
- Forundersøgelser relateret til transportkorridorstudie (0,92 mio. kr.) – I samarbejde med de irakiske myndigheder og andre donorer har Danmark bidraget til at kortlægge transportsektoren i Irak, ikke mindst i de sydlige provinser. Det danske bidrag har fokuseret på brug af vandvejene, herunder havne, kanaler og floder.
- UNDP's udviklingsfond for Irak (19,7 mio. kr.) – De danske midler til UNDP's fond er blevet fordelt på tre projekter: (i) Støtte til fremme af menneskerettigheder og demokratisering; (ii) vand- og sanitetsaktiviteter; og (iii) istandsættelse af sundhedsklinikker.
- FN's valgforberedelser (25 mio. kr.) – Danmark har gennem FN ydet støtte til forberedelsen af det forestående valg i Irak den 30. januar 2005.

Humanitær bistand:

- Dansk Røde Kors (10 mio. kr.) – Dansk Røde Kors støtter gennem ICRC hovedsagelig vandprojekter, distribution af medicin og hospitalsudstyr samt eftersøgningstjeneste.
- Caritas Danmark (5,2 mio. kr.) – Caritas udfører i samarbejde med Caritas Irak en række aktiviteter inden for distribution af medicin og reetablering af sundhedsklinikker, samt fødevarerationer til underernærede børn.
- Dansk Flygtningehjælp (25 mio. kr.) – Organisationens indsats vedrører en aftale indgået med International Organisation of Migration (IOM) om at koordinere indsatsen for internt

fordrevne i Diyala-governoratet. Desuden undersøges behovene i Basra-området. Hertil kommer, at der er indgået aftale med WFP om uddeling af fødevarer til internt fordrevne og andre sårbare grupper.

- OHCHR (FN's Kontor for Menneskerettigheder) (3 mio. kr.) – Erfaring har vist, at det er vigtigt, at menneskerettighedskomponenten er med fra første færd. OHCHR arbejdede i 2003 med koordination af FNs humanitære indsatser og havde en katalysatorrolle, hvor målgrupperne var øvrige FN-organisationer, andre relevante aktører, NGO'er og befolkningen.
- UNICEF (12 mio.kr) – Det danske bidrag til UNICEF er primært gået til sundhedsydelse og et særligt "tilbage-til-skole-program", der formidler grundskoleuddannelse og rehabilitering af skoler.
- IOM har modtaget et bidrag (2 mio. kr.) til varetagelse af fordrevnes humanitære behov, herunder registrering og hjemtransport.
- OCHA (UNOCHI) (3 mio. kr.) – OCHA er af FN-systemet tildelt hovedansvar for den overordnede koordination af FN's indsats, samt tildelt det overordnede ansvar for internt fordrevne.
- WFP (20 mio. kr.) – WFP har målretter sit arbejde i Irak på støtte til de mest sårbare grupper i landet, særligt blandt kvinder, børn og kronisk syge, samt kapacitetsopbygning af relevante irakiske institutioner.
- UNHCR (20 mio. kr.) – UNHCR's indsats i Irak fokuserer på støtte til flygtninge, som vender tilbage, primært fra lande i regionen, til Iraks sydlige og nordlige egne.

2. Civile bistandsaktiviteter i Basra-området

Genopbygningsbistand:

- Polititræning (6 mio. kr.) – Dansk politiinstruktører har siden august 2003 været med til at uddanne irakiske politifolk i Basra-området. De danske instruktører var med til at etablere det regionale træningsakademi for de sydlige provinser. Efter en mindre pause i anden halvdel af 2004 forventes de danske politiinstruktører at genoptage trænings- og monitoreringsopgaverne i januar 2005.
- Dansk Institut for Menneskerettigheder (DIMR) (5,51 mio. kr.) – DIMR har fået støtte to projekter i Basra. Dels et projekt der støtter opbygningen af civil samfundsgrupper i området gennem træning og rådgivning, herunder etableringen af et NGO-hus i Basra, og dels et projekt der støtter det juridiske fakultet på Basra Universitet.
- Valgseminar for kandidater i Basra-området (0,52 mio. kr.) – Forud for de nationale valg den 30. januar 2005 tog Danmark sammen med den irakiske valgkommission initiativ til et valgseminar for næsten hundrede kandidater fra Basra-området i begyndelsen af december. Seminaret blev afholdt i Kuwait og gav kandidaterne lejlighed til at drøfte indbyrdes og få et større kendskab til valghandlingen.
- Rådgivningsbistand (9,63 mio. kr.) – I det omfang sikkerhedssituationen tillader det forsøger Danmark at bistå med teknisk rådgivning for at fremme genopbygningsaktiviteter gennemført af irakiske aktører. Et centralt element har været de fire rådgivere ved styringsenheden i Basra, der har fokuseret på god regeringsførelse, udvikling af landbrug, retssektore-

former og donorkoordination. Dertil kommer en række rådgivermissioner af kortere varighed.

- Levering af slamsugere til Basra (0 – Betaling ved levering) – I millionbyen Basra har tilstoppede kloaker ført til omfattende sundhedsproblemer, ikke mindst blandt byens fattigste grupper. De dansk finansierede slamsugere forventes leveret i Basra i marts 2005. Samlet udmøntning 6,23 mio. kr.
- Renovering af Shaiba gaspåfyldningsanlæg (0,3 mio. kr.) – Flaskegas er i store dele af Irak den dominerende energikilde til madlavning og belysning i private hjem. Med dansk støtte er det største gaspåfyldningsanlæg uden for Basra ved at blive sat i stand. Samlet udmøntning 15 mio. kr.
- Udstyr til Basra kornsilo (0,38 mio. kr.) – Danmark har finansieret indkøb af nyt udstyr til istandsættelsen af den centrale kornsilo i Basra.
- Renovering af bøjeskibet "Nessir" (0,85 mio. kr.) – Samhandel med omverdenen via den Persiske Golf har traditionelt udgjort en livline for den irakiske befolkning i de sydlige provinser. Omskiftelige bundforhold og talrige sunkne vrage gør indsejlingsmulighederne vanskelige til de to største havne i området (Umm Qasr og Khor al Zubair), og der vil løbende være behov for justere navigationsbøjerne. "Nessir" er det eneste bøjeskib i Irak, og Danmark finansierer i samarbejde med de irakiske havnemyndigheder istandsættelse af "Nessir" gennem en udbudsrunde. Samlet udmøntning 20,5 mio. kr.
- Studie af mediesektoren i det sydlige Irak (0,15 mio. kr.) – Baltic Media Centre har gennemført et studie af mediesektoren i det sydlige Irak. Yderligere aktiviteter inden for mediesektoren er under overvejelse.
- Local Governance Fund (0,6 mio. kr.) – Danmark finansierer den såkaldte 'The Local Governance Fund' (LGF), som har til formål at finansiere mindre projekter identificeret af de demokratiske valgte lokalråd i Basra provins. Der vil typisk være tale om mindre vedligeholdelsesprojekter, såsom reparation af biveje, elforsyning eller drikkevandsanlæg, hvor de otte lokalråd i provinsen har ansvaret for at udarbejde og prioritere projekterne – og sikre den efterfølgende gennemførelse. Målet er at styrke det lokale demokratiske institutioner gennem erfaringer med konkret projektaktiviteter. Samlet udmøntning 10 mio. kr.
- Styringsenheder/Office for Reconstruction and Humanitarian Affairs (7 mio. kr.) – Finansiering af den danske styringsenhed i Basra. Dertil kommer støtte til koalitionsmyndigheden i Basra, som i perioden maj-juli 2003 blev ledet af Ole Wøhlers Olsen, samt finansiering af den tidligere styringsenhed i Bagdad.

Humanitær bistand:

- Folkekirkens Nødhjælp (14,3 mio. kr.) – Folkekirkens Nødhjælp har udført humanitær minerydning i Basra- området, hvor man arbejder med identificere og markere fareområder samt detonere miner og ammunition. Arbejdet er afbrudt på grund af sikkerhedssituationen.
- Red Barnet (8,4 mio. kr.) – Red Barnet deltager i den internationale Red Barnet Alliances indsats Irak, hvor Red Barnet har fået ansvaret for alliansens uddannelsesaktiviteter. Aktiviteterne vil være centreret omkring Bagdad og det sydlige Irak herunder den næststørste by Basra.

- Danish Deming Group (10 mio.kr) – Indsatsen har til formål at støtte den igangværende destruktion af miner og ueksploderet ammunition i og omkring Basra. En væsentlig del af DDGs indsats i 2004 har været opbygning af lokal minerydningskapacitet.
- Beredskabsstyrelsen (1,8 mio. kr.) – Styrelsen stillede et hold på fire eksperter til rådighed for FN's humanitære koordinationsenhed i Basra, inklusiv genetablering af kommunikationskanaler.

3. Civile-militære indsatser i Basra-området

Både via de humanitære midler og genopbygningsbistanden har den danske bataljon i Basra fået midler til gennemførelse af mindre projekter i operationsområdet. Der har samlet været tale om ca. 10 mio. kr. (8,2 mio. kr. via den humanitære bevilling, 1,8 mio. kr. via genopbygningsbistanden), som især er gået til vandprojekter og istandsættelse af lokale hospitaler og sundhedsklinikker. Desuden vil den kommende civile rådgiver ved den danske bataljon blive finansieret af Udenrigsministeriet.

Der er etableret et nært samarbejde mellem bataljonen og den civile styringsenhed i Basra, og i det omfang det kan indpasses i den almindelige patruljering vil bataljonen bistå med monitoreringen af de civile danske bistandsaktiviteter i Basra-området.